

Loopbaanpact

Hoorzitting Vlaams parlement

7 februari 2013

1 Inleiding

Bij de start van het loopbaandebat op 16 september 2010 werd “het aantrekken en behouden van excellente leraren voor en in het onderwijs in Vlaanderen” als doelstelling vooropgezet. Het initiële besprekingsschema was opgedeeld in verschillende luiken met name: de beginnende leraar, het inzetbaarheidsdebat, de loopbaan aantrekkelijker maken, de zijinstromers, professionalisering (ook van de directeur en van het schoolbestuur, de eindeloopbaan en de lerarenopleiding).

Informele gesprekken met de sociale partners, zowel vakbonden als onderwijskoepels, resulteerden in de versie juli 2012 waarin deze insteken al heel wat body gekregen hebben. Over deze tekst zijn er voor alle duidelijkheid nog geen formele besprekingen geweest.

Niemand kan inderdaad voorbijgaan aan een aantal knelpunten: o.a. aantrekkelijkheid van het beroep, lerarentekort, wijzigend profiel van instromers in de opleiding, gender-onevenwicht, voortijdige uitstroom van jonge leerkrachten, hoog gebruik van verlofstelsels vooral vroegtijdige pensionering. Dus dringt een loopbaandebat zich op.

Omdat elke (terechte) vraag vanuit de samenleving beantwoord wordt door een verwijzing naar dit aangekondigde debat en alle partners zich akkoord hebben verklaard om geen enkel thema uit de weg te willen gaan (een overleg zonder taboes) is de ophijping ervan indrukwekkend.

In het besef dat al de in de nota benoemde aspecten een belang in de discussie hebben, zullen evenwel keuzes moeten gemaakt worden. De realisatie van dit alles vergt immers een proces van langere duur. Het is evenwel belangrijk van de einddoelen van dit proces op voorhand duidelijk vast te leggen.

2 Algemene principes ten aanzien van de scholenassociatie

In de nota van de minister zijn duidelijk drie luiken te onderscheiden, met name: maatregelen op personeelsvlak, maatregelen op bestuurlijk vlak en maatregelen op organisatorisch vlak. Uit de analyse van deze nota stelt het VSKO evenwel vast dat de realisatie van de vooropgezette figuur van de scholenassociatie een quasi *conditio sine qua non* is voor de realisatie van de meeste andere vooropgestelde maatregelen.

Ter voorbereiding van de onderhandelingen naar aanleiding van het decreet van 17 juni 2011 betreffende de scholengemeenschappen in het basis- en secundair onderwijs heeft het VSKO enkele algemene principes vooropgezet omtrent de wijze waarop wij als vrij katholiek onderwijs de invulling ervan zagen. Deze principes blijven voor ons ook van toepassing op de invulling van de scholenassociaties. Hoe dan ook moet de scholenassociatie ondersteunend zijn aan de kerntaak van onderwijs: het leerproces en de opvoeding van de leerling. Activiteiten, structuren en procedures

dienen de leerling ten goede te komen en de betrokkenheid van alle personeelsleden te verhogen. Derhalve zal het VSKO de figuur van de scholenassociatie toetsen aan de volgende principes. De volgorde duidt niet op een rangorde omdat de principes op elkaar ingrijpen.

2.1 Professionaliteit

Onderwijs wordt complexer en de middelen zijn niet onbeperkt. Dit houdt in dat elke school met de middelen waarover ze beschikt, moet proberen haar draagkracht te vergroten. De omstandigheden zijn zo sterk gewijzigd in vergelijking met enkele decennia terug dat een school niet langer als een eiland kan overleven. Bundeling van de krachten kan bijdragen tot de verhoging van de professionaliteit niet alleen op administratief, organisatorisch en logistiek vlak, maar ook op het vlak van zorg voor de leerling.

2.2 Solidariteit

Het VSKO vindt samenwerking het middel om de solidariteit en verbondenheid tussen de verschillende scholen gestalte te geven. Door de solidariteit kunnen de scholen steun geven aan elkaar. Het is in dat opzicht onaanvaardbaar dat bepaalde katholieke scholen ongewild alleen komen te staan en niet bij een scholenassociatie van het katholiek onderwijs kunnen aansluiten. De ambitie is en blijft dat de scholenassociatie uitgroeit tot een organisatie die zich verantwoordelijk voelt voor het katholiek onderwijs in een regio. Dit kan blijken uit gerichte ondersteuning door de scholenassociatie ten aanzien van scholen met een specifieke leerlingenpopulatie, dit kan in het secundair onderwijs ook blijken uit het streven naar een transparant en rationeel studieaanbod zodat de concurrentie tussen de scholen vermindert.

2.3 Subsidiariteit

Het katholiek onderwijs is ontstaan vanuit het vrij initiatief en de vrijheid van onderwijs is voor de katholieke scholen een dierbaar begrip. Als het katholiek onderwijs ook in de 21ste eeuw de kwaliteit wil handhaven, dan is elke school en met haar het schoolbestuur verplicht om het subsidiariteitsprincipe toe te passen. Dit betekent dat de beslissing wordt genomen op het meest geschikte niveau, namelijk daar waar ze, nadrukkelijk rekening houdende met het welbevinden van de leerling en een maximale betrokkenheid van de personeelsleden, het meest effectief en efficiënt is.

3 Enkele bedenkingen

3.1 Personeelsbeleid

Positief is dat het voorstel autonomie geeft aan de scholenassociatie om een personeelsbeleid te voeren. De scholenassociatie krijgt meer tools om een doordacht personeelsbeleid uit te bouwen zodat een volwaardig werkgeverschap kan nagestreefd worden. We verwijzen hiervoor naar de

1. ruimere inzetbaarheid van de leraar, mits in acht name van objectieve criteria;
2. de jaaropdracht;
3. de verruiming van de bekwaamheidsbewijzen.

Het is ook van cruciaal belang om een evenwicht te vinden in de belangen van werknemers en werkgevers, met respect voor enerzijds de professionaliteit en verbondenheid van de leraars en anderzijds met respect voor de organisatoren van onderwijs die de eindverantwoordelijkheid dragen.

Alle maatregelen m.b.t. het personeel staan of vallen met de beleidskracht van een school. De figuur van de scholenassociatie biedt hierin perspectief. De overheid moet wel voorwaarden creëren opdat schoolbesturen hun beleidsvoerend vermogen wel degelijk kunnen omzetten in beleidskracht. Een overreglementering en een al te strikt overlegmodel fnuiken de kansen om een consequent beleid te voeren.

Het is ook de zorg van het katholiek onderwijs dat we in de toekomst voldoende leraren kunnen aantrekken en behouden. We durven niet zeggen dat de voorgestelde maatregelen garanderen dat we de kwantiteit van leraren op peil kunnen houden, en daar waar nodig verhogen.

Meer nog dan de kwantiteit is het van belang om te investeren in de kwaliteit van de onderwijsgeevenden. De invulling van het voorgestelde concept van loopbaanladder is onduidelijk en roept heel wat vragen op. Een hoog aspiratieniveau inzake opleiding, een professionalisering op de werkvloer (aansluitend bij de dagelijkse praktijk) en kansen voor het behalen van hogere diploma's o.a. de master in het basisonderwijs om zodoende ook in het BaO op termijn een *mix* van goed gevormde leraren mogelijk te maken, dus van (professionele) bachelors en (academische) masters zijn kernpunten in de ontwikkeling van een kwaliteitsvol lerarencorps.

3.2 Bestuurskracht

Positief is dat de nota inzet op de verhoging van bestuurskracht van schoolbesturen en bereid is om hierin te investeren. Het VSKO is ervan overtuigd dat beleidskrachtige schoolbesturen nodig zijn om de uitdagingen van de toenemende complexiteit van onze samenleving en dus ook van onderwijs aan te kunnen. Een optimalisatie van de schaalgrootte om deze verhoging van de professionaliteit te realiseren wijst het VSKO dan ook niet a priori af. Het VSKO heeft evenwel enkele bedenkingen bij de voorstellen uit de discussietekst.

- Mede gelet op het principe van de subsidiariteit meent het VSKO dat het aan de huidige schoolbesturen toekomt om zelf hun organisatievorm te bepalen in functie van maximale doelmatigheid en efficiëntie. Daarom vindt het VSKO het niet voor de hand liggend dat het aantal leerlingen (10.000) als parameter gehanteerd wordt bij de vorming van scholenassociaties. Het VSKO pleit eerder voor contingentering en dus het vastleggen van het aantal scholenassociaties per net. Dit is trouwens nu ook het geval voor de scholengemeenschappen.
- De discussietekst is onduidelijk over de samenstelling van een scholenassociatie. Het is voor het VSKO niet duidelijk of scholenassociaties met uitsluitend scholen uit het basisonderwijs, respectievelijk secundair onderwijs mogelijk zijn. Voor het VSKO moet de vorming van grotere bestuursentiteiten, los van enige verplichting tot niveau-overschrijdende groeperingen, overgelaten worden aan de beslissing van de huidige schoolbesturen
- Het secundair onderwijs heeft voor de uittekening van het studietoelaat aanbod en voor de leerlingenoriëntering nood aan een regionale structuur. De ordening van het studietoelaat aanbod en de objectieve leerlingenoriëntering zijn op heden wezenlijke bestaansredenen van de huidige scholengemeenschappen. Het regiogebonden karakter is niet verplicht ingebouwd bij de totstandkoming van de voorgestelde scholenassociaties. Voor regio's waar scholen van zowel regiogebonden als regio-overschrijdende scholenassociaties gelegen zijn, dient naar een aangepaste netgebonden overlegstructuur gezocht te worden.

3.3 Schools of education

Het VSKO verzet zich principieel tegen de in de nota vooropgestelde 'prestigieuze' hergroepering van de lerarenopleiding in 'schools of education'.

Aan het huidige landschap van lerarenopleidingen kan misschien wel nog wat gesleuteld worden, maar de meerwaarde van deze nieuwe schaalvergroting, waarbij de lerarenopleidingen uit hun bestaande instellingen verwijderd worden, compleet los van de voor het VSKO fundamentele identiteitsbinding van lerarenopleidingen, ziet het VSKO echt niet zitten.

Het VSKO stelt vast dat de schools of education, naast het aanbieden van de initiële lerarenopleidingen, enorm veel bevoegdheden toebedeeld krijgen zoals:

- ☐ het uitwerken van aanvangsbegeleiding;
- ☐ de opleidingen van directeurs;
- ☐ afnemen van testen in functie van de uitbreiding van de inzetbaarheid van de leraar;

- ☐ afnemen van testen in functie van zijinstromers;
- ☐ lidmaatschap van de beroepsinstantie;
- ☐ lidmaatschap in SNPB.

Voor het VSKO kan het ook helemaal niet dat de stagebegeleiding in de lerarenopleiding, de inservice-training van de juniorleraar, de begeleiding van leraars en de opleiding van directeurs in het katholiek onderwijs los gezien worden van het identiteitsgegeven. Dit is in eerste instantie de taak en de verantwoordelijkheid van de werkgever.

Het VSKO zal niet aanvaarden dat de rol van de netgebonden begeleidingsdienst, zoals vastgelegd in het kwaliteitsdecreet, uitgehold wordt. Het VSKO ziet in deze immers een nieuwe poging om de identiteitsgebondenheid te vervlakken via netoverschrijdende structuren. Het VSKO stelt zich ook nadrukkelijk de vraag hoe deze voorgestelde structuur met dito onderwijsbevoegdheid te rijmen valt met het behoud van de huidige expertisenetwerken en regionaal platform? Het VSKO stelt voor dat die expertisenetwerken en regionaal platform hun goede werk blijven verder doen, want dat heeft een meerwaarde, maar daarvoor heeft men de voorgestelde structuur met “Schools of Education” echt niet nodig, integendeel.

3.4 *De loopbaan van de leraar*

Voldoende werkzekerheid en financiële zekerheid bieden aan beginnende leraars, voldoende uitdaging en differentiatie inbouwen tijdens de loopbaan zodat op het einde van de loopbaan op een andere en betere manier langer werken mogelijk wordt, zijn doelstellingen die het VSKO ten volle onderschrijft.

Het invoeren van een individuele loondifferentiatie als maatregel om de vlakke loopbaan te doorbreken is volgens het VSKO geen optie. De ontevredenheid over de loopbaanmogelijkheden kan o.i. niet worden weggewerkt door in een financiële compensatie voor bepaalde leraars te voorzien. Een loondifferentiatie gekoppeld aan gelijkaardige prestaties is in het onderwijs niet wenselijk:

- het is bijzonder moeilijk om objectieve en meetbare criteria te bepalen die een beperkte en verantwoorde loondifferentiatie mogelijk maken zonder de samenhang en collegialiteit onder leraren in het gedrang te brengen;
- prestaties in het onderwijs zijn niet objectief meetbaar omdat ze afhangen van leerlingen die vertrekken uit andere, verschillende startposities;
- het creëert ongetwijfeld een sfeer van wantrouwen en werkt competitiviteit in de hand, wat in een leeromgeving waar collegialiteit en interdisciplinariteit zeer belangrijk zijn, alleen maar nefast kan werken.

Het VSKO ziet eerder heil in de job- en taakdifferentiatie om de vlakke loopbaan te doorbreken. Het gaat ervan uit dat de jaaropdracht aan de directies de nodige ruimte geeft om aan elke leraar opdrachten te geven die in de mate van de noodwendigheden van de organisatie van de school het meest aansluiten bij zijn competenties.

Het VSKO vindt het positief dat competentieontwikkeling is opgenomen als één van de kernopdrachten van de leraar. Het is ervan overtuigd dat onderwijs dat tegemoet komt aan de complexe uitdagingen van de maatschappij nood heeft aan leraars die levenslang leren.

